

TUNTEEN SYVYYS ON SUORAAN VERRANNOLLINEN ETÄISYYDEN NELIÖÖN

Kirjasto kriisitilanteessa
Etäkahvit Lahti ja Pori
6.4.2022
Päivi Litmanen-Peitsala@hel.fi
VAKE

Navigointia tunne- ja mediamyrskyssä – mitä huomioon kirjastotyössä?

Esityksen sisältö:

- Omien mediataitojen vahvistaminen
- Mediakasvatusmateriaalien tunteminen asiakasviestintää varten
- Kirjastotyön tekeminen kriisitilanteessa
- Keskustelu siitä, mitä kirjastot tarvitsevat kriisitilanteessa, mitä tehdä valtakunnallisesti?

Fakta, tunne, asenne ja motivaatio

Some kaiuttaa tunnetta

”Facebookin tutkijoiden vuonna 2019 tekemän selvityksen mukaan monta kertaa uudelleenjaetut linkki- ja kuvajulkaisut sisältävät huomattavasti todennäköisemmin virheellistä tietoa kuin julkaisut keskimäärin.” [Harto Pönkä: Facebookin salaiset tilastot.](#)

Miksi?

- Tunne on faktaa – se saa toimimaan
- Asenne ja motivaatio vaikuttaa uskomiseen
- Kysy itseltäsi: miksi postaus tai juttu on tehty

Toisteisuus

Myös media elää keskellä pyöritystä. Myös toimittajat ovat ihmisiä. Klikkien keruu ja kiire vaikuttavat, uutiskilpailu ja saman uutisen toistuminen kansainvälisesti voi vaikuttaa totuuden tuntuun.

Tunnista luotettava uutinen

Tarkista taustat:
mikä taho on julkaissut uutisen?

Tarkista sävy:
onko käsittely neutraalia ja kattavaa?

Tarkista lähteet:
mistä uutisen tiedot ovat peräisin?

Laajenna näkökulmaa:
tarkista muut uutislähteet ja kysy kirjastonhoitajalta.

Helsinki

Ajankohtaista nyt: omien mediataitojen vahvistaminen

ENSIAPUA DOOMSCROLLAUKSEEN – MALTTI ON VALTTIA. TAUKO AUTTAA.

Jos et itse osaa tarkistaa lähteitä, malta. Löytyykö juttu journalistisesta mediasta? Jos ei, ei ehkä ollut ”juttu”.

Muista kulttuuri-/asenne-ero: eri ryhmille medialukutaito ja mediakritiikki merkitsevät eri asioita, alakulttuureita myös Suomessa. Myös journalistisia periaatteita noudattava media saattaa tehdä oikaisuja – valemedia ei koskaan.

Luotettavuuden perustelu: [JSN:n Journalistin ohjeet](#) (tulossa venäjäksi myös). EU-alueen journalistien ohjeet: <https://presscouncils.eu/ethicalprinciples/index.php#codes>

Kirjastot.fi:stä löytyy mediataitojen vahvistamiseksi

[Materiaalia mediakasvatukseen, lähdekritiikkiin ja keskusteluihin](#)

SOMETILIIEN SUOJAUS, ETENKIN JOS OLET KANAVAN YLLÄPITÄJÄ

Mikä on kaksivaiheinen todennus, ja miten se toimii Facebookissa?

Ohje tietokoneille

Jos sinulla on vaikeuksia Facebook-käyttäjätilliisi kirjautumisessa, [käy ensin läpi nämä vinkit](#).

Kaksivaiheinen todennus on turvallisuustoiminto, joka auttaa suojaamaan Facebook-tiliäsi salasanasasi lisäksi. Jos määrität kaksivaiheisen todennuksen, sinua pyydetään antamaan erityinen sisäänkirjautumiskoodi tai vahvistamaan sisäänkirjautuminen aina, kun joku yrittää käyttää Facebookia selaimella tai mobiililaitteella, jota emme tunnista. Voit myös [saada ilmoituksia](#), kun joku yrittää kirjautua sisään selaimella tai mobiililaitteella, jota emme tunnista.

Voit ottaa kaksivaiheisen todennuksen käyttöön tai hallinnoida sitä seuraavasti:

1. Siirry [Turvallisuus- ja kirjautumisasetuksiin](#).
2. Vieritä alas kohtaan [Käytä kaksivaiheista todennusta](#) ja klikkaa [Muokkaa](#).
3. Valitse suojaustapa, jonka haluat lisätä, ja noudata näkyviin tulevia ohjeita.

Kun määrität kaksivaiheisen todennuksen Facebookissa, sinua pyydetään valitsemaan yksi kolmesta suojaustavasta:

- [suojausvaimen](#) napauttaminen yhteensopivalla laitteella
- sisäänkirjautumiskoodit [kolmannen osapuolen todennusovelluksesta](#)

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/30/digitreenit-kaksivaiheinen-tunnistautuminen-eiko-yksi-kerta-riita>

Tunne eri somealustojen toiminta – käytä tileilläsi kaksivaiheista todentamista

TWITTERIN VIRALLISESTI VAHVISTAMA

 Oikeusrekisterikeskus – Rättsregistercentralen ja 31 muuta seuraavat

 Pelastakaa Lapset ✓
@pelastakaalapse [Seuraa](#)

Ukrainan konfliktista kärsivät lapset tarvitsevat apuasi! LAHJOITA:
Tekstaa UKRAINA numeroon 16499 (10 €) tai MobilePay 95557.

Tilitiedot

Tämä tili on varmennettu siksi, että se on merkittävä hallinnon, uutisvälityksen, viihteen tai muun nimetyn kategorian edustaja. [Lue lisää](#)

EPÄILYS TROLLI TAI BOTTI TWITTERISSÄ

- Napauta tunnusta
- Tarkista seuraajien ja seurattujen määrä
- Tarkista aiemmat tweetit
- Onko tunnuksessa kummallista numerosarjaa *marja75079478*

Harkitse provosoitumisesi ja uudelleen tveettauksesi.

Botti osaa myös suomea

Harhaanjohtavan informaation kansainvälinen jaottelu medialukutaidon kehittämiseksi

FaktaBaari[®]

Virheellinen informaatio eli **erhe** (*misinformation*)

kun **väärä** informaatiota jaetaan vahingossa, ilman tahallista haitan tai vahingon tavoittelua

Väärennetty informaatio eli **vedätys** (*disinformation*)

kun **väärä** informaatio on **tarkoituksella** tuotettu haitalliseksi jollekulle tai kun sitä jaetaan pahantahtoisesti, tietoisena sen paikkansapitämättömyydestä.

Vahingoittava tieto eli **juoru** (*malinformation*)

kun **totuudenmukaista** informaatiota jaetaan **luvatta**, pahantahtoisesti ja tietoista haittaa tai vahinkoa aiheuttaen

Taustaa: <https://faktabaari.fi/disinformaation-analysointi-ja-faktantarkistusprosessi/>
Parannusehdotuksia ja esimerkkejä: toimitus@faktabaari.fi [Creative commons lisenssi](#)

Kirjastolaki ja valmistautuminen

Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjastojen lakisääteisiin tehtäviin keskittyminen on juuri nyt parasta toimintaa. BBC:n uutinen

<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-60867684>

- 1) Näyttelyt ”kaikille”, valmistadu vinkkaamaan ajankohtaista aineistoa: historia, kulttuuri – Putin-kirjat eivät ainot ajankohtaiset
- 2) Kokoelman vahvistaminen: venäjänkielistä kirjallisuutta ehkä saatavilla, ukrainaa Monikielisen vinkeissä e-aineistona, muukin monikielinen esille?
- 3) Lukemisen edistäminen kaikkien keskuudessa lisää valmiutta hankkia tietoja ja taitoja hallita omaa elämää
- 4) Mediakasvatukselliset materiaalit, oikean tiedon jakaminen kirjaston kanavissa, verkkosivuille, esim. Makupalat.fi ja [Suomi toisena kielenä](#)
- 5-6) Kirjaston turvallinen tila on tärkeä: mahdollisuus oleskella ja tavata muita. Tapahtumatuotantoon huomio, musiikkiin ei tarvita kieltä. Lapsille suunnattu toiminta tuo vanhemmat pois koneelta. Poliitiikka haastaa turvallisuuden?

Zelenskyin äidinkieli on venäjä Ukrainassa on synnytty vasta v. 1991 jälkeen

Perustietoa Ukrainan kielisuhteista sekä vuonna 2020 maassa olleiden taustoista kunnittain -> Tilastokeskus vastasi Kysy Kirjastonhoitajalta palvelussa. Kuntakohtaiset 2021 luvut: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vae_rak/?tablelist=true (31.3.2022)

Näkyviin myös verkkolähteet!

Venäjä:

- Yle Novosti <https://yle.fi/novosti> ja Novostin uutiset Areenassa <https://areena.yle.fi/1-50950619> ja Novostin rss
- BBC:n venäjänkielinen <https://www.bbc.com/russian>
- Deutsche Wellen venäjänkielinen <https://www.dw.com/ru/темы-дня/s-9119>

Ukrainan- ja venäjänkielisiä (Kiovan suurlähetystön vinkki):

- Interfax <https://interfax.com.ua/>
- Unian <https://www.unian.ua/>
- Novaja Vremja <https://nv.ua/>

PERUSTELU:

Journalistiset periaatteet. JSN:n ohjeet tulossa venäjäksi.

Информация о войне в
Украине по-русски:

Seuraa Ukrainan sodan
uutisointia venäjäksi:

- Yle Novosti yle.fi/novosti
- Helsingin Sanomat hs.fi/newsinrussian
- BBC bbc.com/russian
- Deutsche Welle dw.com/ru
- Dagens Nyheter dn.se/om/news-in-russian
- Politiken politiken.dk/news_in_russian

Helsinki

Valmistautuminen kunnissa ja yhteisesti

- Miten tulijat saavat kirjastokortin ja PIN-koodin – kimpoittaiset päätökset? Helmetin hyväksymät todistukset [https://www.helmet.fi/fi-FI/Info/Asiakkaana_kirjastossa/Henkilollisyystodistukset\(105340\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Info/Asiakkaana_kirjastossa/Henkilollisyystodistukset(105340)) huom. myös venäjäksi
- Miten kunnan koulutoimi ja varhaiskasvatus tulee toimimaan – oppimateriaalit hankkii opetus: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/uutta-tukimateriaalia-ukrainasta-paenneiden-oppimisen-tukemiseen>
- Miten tukea oman kunnan sisällä kaikkien tietoisuutta kirjastojen palveluista = kotimajoituksessa olevat? Markkinointi omille asukkaille tärkeää.
- Miten omassa kunnassa on saatavissa tulkkiapua, keitä venäjänkielisiä toimijoita on?
- Miten kutsua mahdolliset tulijat näyttelyihin, konsertteihin, tapahtumiin – yhteistyö kulttuuritoimijoiden kanssa?
- Yhteinen materiaali ”Tervetuloa kirjastoon” lisätty venäjä+ukraina: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/uutta-tukimateriaalia-ukrainasta-paenneiden-oppimisen-tukemiseen>
- Monikielisen vinkeissä ukrainankielistä e-aineistoa: <https://www.kirjastot.fi/monikielinen-kirjasto/aineistovinkit> tulee myös eKirjaston vapaasti käytettäviin

Suunnittelemme toimintaa pitkäksi ajaksi – kenties vuosiksi. Kirjastoalan verkosto tärkeä.

Muistiin

- Kirjastot.fi:n etusivulta löytyy: Kirjastot ja sota Ukrainassa <https://www.kirjastot.fi/kirjastot-ja-sota-ukrainassa>
- Monikielisen kirjasto – markkinointimateriaaleja ja perustietoa monella kielellä <https://www.kirjastot.fi/monikielinenkirjasto>
- Perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja kirjastosta InfoFinlandissa <https://www.infofinland.fi> Sama teksti kaikilla kielillä, katso ensin suomeksi ja sitten teet kielivaihdon – menee saman sisältöiselle sivulle
- Helsingillä Ukraina-sivut <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/tietoa-helsingista/yleistietoa-helsingista/ukraina/>

Olkaa yhteydessä! Etsitään kysymyksiin vastaukset ja jaetaan ne myös alalle. On yhden kunnan kirjasto – mutta on myös KIRJASTO.

KIITOS!

